

ובהדרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק רביעי: שנות בראשית סוערות מן הפח אל הפחת

באו מים עד נפש. מכל רכוש בני הקהילה כמעט ולא נותר דבר. בשלב מסוים הגיעו הדברים לידי כך שבני הקהילה סבורים היו כי אף המלך האכזר, מולאי איסמעאלי, לא התכוון עד כדי כך וכי אף הוא יבין ללבם ויסקים עמם כי מעשיו של חפיד בנו הינם בלתי נסבלים, אף במושגי השלטון העריץ שלו. ראשי הקהילה התכנסו בחשאי והחליטו על בריחה מאורגנת של אלו שנותרו בפאס שיעברו למקנס. בכך סברו להימלט מתחת ידי מולאי חפיד האכזר, וגם קיוו כי בהיותם בעיר מושב המלך יקל עליהם להגיע עדין ולהשמיע באזניו את קול שוועתם. אולי יחוס אולי ירחם.

וכשראו הקהל צרתם כי גדלה וחטאתם כי כבדה מאד נתיצצו ביניהם עם הנגידים לברוח למקנאס יע"א, אולי תהיה להם תעלה ותרופה למחלתם אולי יוכל א' מהם להגיע הדברים למלך מסיר"ה, והיו משלחים כתות כתות והיה זה ביום חמישי שבעה ועשרים לח' טבת ויתקבצו הכתות הנז' כולם ביום א' תשעה ימים לחדש שבט סהר רמצי'אן ונתקיים בנו בעוה"ר ופקדתי בשב"ט שפעם. ויהי היום ויעלו הכתות ללקצב"א למלך מסיר"ה ויצעקו צעקה גדולה ומרה. וישמע המלך קול הצעקה, ונבהל ואמר להביאים לפניו. והנה רצים מבוהלים ומדחיפים אותם עד שהגיעו לפני המלך. ובתחילה אמרו למלך הנגידים והגבאים שללו אותנו והחריבו בתינו ואת גן המלך. ותכף ומיד גזר המלך שיבואו הנגידים וגובי המס לפניו לתת דין וחשבון על כל מה שגבו מהאלמלא"ח, וישלח אגרת ע"י הנגיד המעולה ה"ר אברהם מאיראן שילכו הנגידים וגובי המס למקנאס במאמר המלך לתת דו"ח. וכששמעם נבהלו עד מאד ונשתנו פניהם, אי לנו מיום הדין וחשבון לפני דין האמת ב"ה. הנגידים וא' מן גובי המס, וביום החמישי העלו אותם למלך, סדר ולא יכלו לשנות מים ממרה כי מרים הם."

אך משהגיעו אלו הפך את עורו ואת הלך מחשבתו וכאשר שבו נכבדי פאס והתייצבו לפניו יחד עם האנשים שעליהם התלוננו, רמו לחייליו שפתחו באש חיה לעבר בני המשלחת היהודית, שכן אלו "חטאו חטא נורא" בהבהילים אותו וצעקותיהם... שניים מבני המשלחת נהרגו על אתר, והשלישי נפצע. מולאי איסמעאלי שנתקף בחמת זעם, כהרגלו, איים על הנותרים כי ישרפם חיים, ותוך כדי כך הסב פניו אל אחד משריו ואמר לו: "הריני מוסר בידך אותם ואת יתר יהודי פאס עד שישלמו קנס של עשרים ככר כסף!" שבורים ורצוצים, נדכאים ומושפלים עד עפר, שבו חברי המשלחת לפאס בהביאים עמם את הבשורה הרעה על המיסים הנוספים שלאיש לא היה מושג מהיכן ישלמו אותם.

"...הם מדברים ומתחננים לפני המלך ורמו למשרתים שהיו לפניו להכות היהודים ברצאף וכן עשו. ומתו תכף ב' יהודים אחד שמו משה מאמאן ואחד שמו פ' מן מניקיס. והג' נשפך דמו ולא מת הכתה אותו הרצאצ'א ועברה בין הקנה והושט ולא מת ועדיין הוא חולה ואח"כ נתרפא ושמול משה בן חנינא. והשי"ת ינקום נקמת דם השפוך. כשראה המלך דם ההרוגים נתקצף קצף גדול וחמתו בערה בו לקול הצעקה אשר צעקו לפניו ביום הראשון. וגזר על היהודים אשר נשארו בחיים והנגידים לשרוף אותם בתנור הסיד, והוליכו אותם לשורפם ואח"כ אמר להחזירם. וכשחזרו שאל להם איה הם הנגידים שבכם ויאמרו לו זה זה וגזר עליהם לשורפם ויוליכו אותם לבית השריפה ואין חונן ואין מרחם אלא רחמי שמים רבים, ויסב המלך פניו לשר א' שהיה לפניו ושמו אלקאיד אלגאזי בחופרא... ויאמר לו החזר היהודים מכבשן האש והרי הם נתונים בידך הם וכל קהל פאס בכלל עד שתגבה מהם עשרים ככר של כסף שאני נושא בהם פעמים שלש, וכן עשה והביאים לפאס בש"ק כשגמרו תפילת שחרית בס' אם רעה בעיני אדוניה, עוה"ר הטו אלה, השי"ת יסלק חרון אפו מעל ישראל."

פניני אור החיים

עלה והצלח!

**כי תשא את ראש בני ישראל
לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה'
בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד
אתם: (לי"ב)**

הצלחה בדברים טובים נחשב אצלנו "עליה", וזה אכן כך. להתקדם במעשים טובים נקרא לעלות, כמו שמאחלים "עלה והצלח".

האור החיים הקדוש מביא מדרש שהחוטא גורם בחטאו כפיפת ראשו, כי בחינת הרע שהיא במהותה שפלה, מתייחסת לארץ. ומנגד, בחינת הקדושה היא נשיאת ראש והרמה.

אומר האור החיים הקדוש, בפרשתנו נאמר "כי תשא את ראש בני ישראל", במעשים הטובים הם נושאים ומרימים את ראשם. הם מתעלים בכך.

כי תשא את ראש בני ישראל!

מתי תבוא כבר שבת

**ושמרו בני ישראל את השבת
לעשות את השבת לדרתם ברית
עולם: (לא טז)**

כאשר אדם נמצא בעמדת המתנה וצפייה לדבר כלשהו, הריהו נקרא "שומר" של דבר זה. כפי שכתוב אצל יעקב אבינו, "זאביו שמר את הדבר". ומפרש שם רש"י שהיה יעקב אבינו יושב ומצפה מתי יתקיימו הלומותיו של יוסף.

אומר האור החיים הקדוש, גם את "ושמרו בני ישראל את השבת" ניתן לפרש כך.

ושמרו. תשמור את השבת, תצפה לשבת ותשתוקק שהיא תבוא. ההיפך מעשיית הדבר בטורח וללא חשק.

הכוונה הרצויה בשמירת השבת

**ושמרו בני ישראל את השבת
לעשות את השבת לדרתם ברית
עולם: (לא טז)**

גם ללא מצוה, יכולות להיות לאדם סיבות טובות להנות מהשבת, הפוגה מהעבודה

וממרוץ החיים וכ'.

אומר האור החיים הקדוש: ושמרו בני ישראל את השבת. ומדוע? לעשות את השבת!

שבת לשם שבת, כי כך ציווה ה' יתברך.

כשם שמצוה לקחת לולב בסוכות ולתקוע בשופר בראש השנה, כך מצוה לשמור את השבת.

זו הכוונה הרצויה והחשובה בשמירת השבת.

מי הוא בן זוגה של השבת

**ושמרו בני ישראל את השבת
לעשות את השבת לדרתם ברית
עולם: (לא טז)**

ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת.

מה הכוונה "לעשות" את השבת? האם אחנו עושים את השבת?!

אדם עושה סיבה, כלומר הוא בונה את הסוכה. אדם עושה תפילין, מייצר אותם כהלכתם.

אולם כיצד "עושים" את השבת.

אומר האור החיים הקדוש: המדרש מביא שאמרה השבת לפני הקב"ה, לכל ימות השבוע יש בן זוג. ראשון ושני, שלישי ורביעי, חמישי ושישי, רק לי, השבת, לא נתן בן זוג. אמר לה הקב"ה: כנסת ישראל היא בן זוגך.

אם כך, אומר האור החיים הקדוש, כשיהודי שומר שבת, הוא מביא את השבת על תקוהו ושלמותה, וממילא מתאים כאן הלשון "לעשות" את השבת.

שמרת שבת - עשית את השבת.

החטא מעניש את האדם

**ויקה את העגל אשר עשו וישרף
באש ויטחן עד אשר דק ויזר על פני
המים וישק את בני ישראל: (לכ"ב)**

אחרי חטא העגל לקח משה רבינו את העגל, טחן אותו עד דק ויזר על פני המים וישק את בני ישראל."

רמו יש בכך, אומר האור החיים הקדוש, שהחטא עצמו הוא גורם עונש לחוטא, בבחינת

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

מתנה חלקית בלב שלם

הרב הקדוש הבית ישראל מגור זיע"א, מלבד היותו מנהיג לעדת חסידי גור המעטירה, עוד נודע כמנהיג בעל שיעור קומה וכאביהם של ישראל, בפרט עבור נדבאים וקשי יום. המוני בית ישראל נהרו לבית מדרשו, זה בא לחזות בזיו פניו הקדושות ואחר חפץ ללמוד מהנהגותיו, היה מי שייחל לברכת הצדיק ורעהו קיווה כי לכל הפחות יחננו אותו הרבי במבטו חודר הכליות והרחמני גם יחד.

ביום הפורים, היו רבים מבין איתם שבאו לגעת בשולי אדרתו ולהסתופף בצילו, נושאים בידיהם משלוחי מנות כמצות היום, ומנחת ביכורים כיד השם הטובה עליהם. משלוחי המנות המפוארים גדשו את הבית, בולטים בעיצובם ומחצינים את ההשקעה המרובה שהושקעה בהם, כמו מתחרים ביניהם במי יבחר הצדיק.

בין אותם חסידים רבים, הופיע ובא גם יהודי פלוני מאנשי שלומו של הרבי, קשה יום אשר מזה שנים רבות לא זכה להיפקד בזרע של קיימא ואף מצבו הכלכלי לא היה מן המשפירים, וזאת בלשון המעטה.

בצקלוננו נשא החסיד 'משלוח מנות', אם ניתן לכנות זאת כך. תשורה צנועה לרבי אשר כללה עוגה פשוטה למראה ובקבוק יין זול. הוא הניח את המשלוח בקרן זווית וסב על עקביו במבוכה, מביט סביבו ומתמלא כלימה לנוכח ההשוואה הבלתי אפשרית בין המשלוח הצנוע שלו - לבין אלה שהיו מונחים סביבו וכמו איימו על עצם קיומו.

הרבי מן הסתם לא יטעם מהעוגה התפלה וחסרת-החן - הניח בפשטות אחד המשמשים, וממחשבה למעשה ניגש לטעמו לעצמו פרוסה נאה שיש בה כדי להתכבד.

העוגה, שהתבררה כעֶרְבָה לחיך, סימנה לו בלי מילים כי ייעודה טרם הושלם, והוא מצידו חס עליה ונענה לקריאה השקטה הזו, המפתה. מפה לשם, תוך שעה קלה לא נותר מהעוגה כי אם חופן פירורים.

לא חלף זמן רב, והנה נכחו בני הבית והמשמשים בקודש לראות את הרבי תר בקדחתנות אחר דבר-מה בינות להררי משלוחי המנות. הוא הזיז הצידה משלוח אחר משלוח, נבר בין האריות הנוצצות וארשת פניו דאוגה, מאוכזבת.

'היכן המשלוח שהביא פלוני?' בירר.

לא היה מנוס. לכל באי הבית והמקורבים לקודש הקודשים היה ברור זה מכבר כי עיניו הטהורות צופיות למרחוק, וכי האמת נר לרגליו. אין טעם להכחיש, להסתיר או לברוח מהאשמה הצורבת.

'אני אכלתי את העוגה' הודה המשמש בשפל קול, תוך שהוא מוסיף הבטחה לעתיד, 'לעתיד אדע כי אין לעשות כן ולא אשוב לכסלי'.

'מוֹדֵה וְעֹבֵב יִרְחֵם', כלל זה היה תקף כמובן גם אצל הרבי, ואכן ניצל המשמש מלהיכרות בגחלתו של הצדיק, הוא חטא, התחרט והבטיח בכנות לשפר את מעשיו, וזהו. אולם בכל הנוגע לעוגה, היתה תגובת הרבי שונה בתכלית.

'חבל, לא עושים כך' עיניו הוצפו כאב ואכזבה מרה והוא המשיך בטון נוקב, **'הלא זו היתה מנחת עניי!'** אמר ולא יסף.

חז"ל מלמדים אותנו (מדרש תנחומא ט), כי בציווי האלוקי בו נצטווה משה רבנו (ל יג): **"זו יתנו כל העֶבֶר על הפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ"** נכללה הדגמה מוחשית נשגבת: **"לקח כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראהו למשה"**.

תמה רבינו **בעל האור החיים** 'הקדוש זיע"א: **"וקשה, והלא יותר תהיה נישגת הידיעה באמירה כשיאמר לו המשקל בפירושו, ממה שיכיר בתבנית אש"**. כלומר, על פניו נראה כי דווקא מטבע של אש אינה המודל המדויק לפיו קל לשער את המטבע המבוקשת?

עוד מעלה האור החיים שתי תמיהות נוספות. בעזרתן הוא מתרץ אף את זו הקודמת: **"למה נתרצה ה' במחצית השקל לבד, ולפחות היה לו לומר שקל שלם"**. גם למה יצו ה' לבל יוסיף העשיר ולבל יגרע העני ממחצית השקל"?

על כך משיב רבנו תוך קביעת יסוד איתן בעבודת האדם את קונו, רעיון בסיסי המובא בחז"ל (זה"ק רע"מ כי תצא רפא): **"רחמנא ליבא בעי"**.

אין חפץ הקב"ה בעולה ומנחה, זבח ונסכים וכל פעולה גשמית כל שהיא, כל עוד הדבר נעשה כמצות אנשים מלומדה ורק כמעשה חיצוני, נטול נשמה. אדרבה, כל חפצו יתברך הינו שיקדש היהודי את לבבו ויעלהו עולה לאביו שבשמים, ובמידה ועושה כן, על כך אמרו חז"ל (מנחות ק): **"אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים"**.

בדיוק לכן, מבאר רבינו - נצטוו ישראל לתת דווקא מחצית השקל, זאת כדי להדגיש ולחדד כי אין ענין לתת מתנה גשמית שלימה לבורא יתברך, אלא לעתים שדווקא המתנה החלקית, החצויה, היא הנכונה והראויה ביותר אם נעשית בלב שלם ומתוך ההרגשה הנכונה.

מסיבה זו גם הגבילה התורה את הנתניה הזו ותחמה אותה לקוים ברורים (ל טו): **"הַעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדָּל לֹא יִמְעִט מִמִּחְצִית הַשֶּׁקֶל"**. משום שאם יהיה הדבר תלוי בשיעור מתת-היד הגשמי, החומרי, יסיקו בני האדם כי הערך העיקרי בנתניה הינו הסכום והפעולה הגשמית, בעוד שעיקר העיקרים בעבודתו יתברך הוא דווקא הלב, הנשמה.

יתירה מכך, מדגיש רבנו כי בניגוד להגבלת התורה על הסכום הגשמי שנותן כל אחד, הרי שבעבודת הלבבות אין הדבר כן, אלא ההיפך הוא הנכון - בהחלט יכול אדם לתת הרבה יותר מרעהו, להתעלות לאין ערוך לעומתו, ולהעפיל לדרגות רוחניות רמות ונשגבות בהרבה.

ואולי כי רמז גם כן שאין הקצבה שווה אלא בבחינת הקצבה, אבל בבחינת הכוונה מן הנמנע כי ישו כל ישראל ככוונת הלב, שכל אחד כפי בחינת יחיתו בקונו יעשה הדבר בחשק גדול, והבן, ולזה סמך מצות ההשוואה: לא ירבה העשיר ולא ימעיט העני ממחצית השקל, אבל בבחינת הכוונה אין מציאות להשוות הלבבות'.

עולם הבא לזה ולזה

סיפר הגאון הצדיק רבי ירוחם הלוי ליבוביץ זצ"ל, המשגיח של ישיבת מיר, בספרו **'דעת תורה'** (פרשת בראשית): הייתי פעם אצל הגאון הצדיק רבי נפתלי אמשטרדם זצ"ל, מגדולי תלמידיו של הגאון הצדיק רבי ישראל סלנטר זצ"ל, כשסבירו לפניו למעשה באדם אחד שביקש מחבירו שיעשה לו דבר זה וזה, נענה אותו חבר ואמר לו: מסכים אני לעשות לך ככל אשר ביקשת בתנאי קודם למעשה, אם תתן לי חלק מחלקך בעולם הבא. אלא שהמבקש לא הסכים לעיסקה הזו, כי היה מפחד להעביר לו ולהפסיד חלק מתוך חלקו בעולם הבא.

וכששמע רבי נפתלי את חילופי הדברים הללו, נענה ואמר: אותו אדם שסירב לתת מחלקו לעולם הבא, אינו מבין! הוא עם הארץ וכסיל! כי מה איכפת לו אם גם לחבירו יהיה חלק בעולם הבא? הרי יש בעולם הבא מספיק די והותר גם בשבילו וגם בשביל חבירו, אין זה אלא לפי שאותו אדם אינו מבין מה זה עולם הבא! הנה זה ממש 'עם הארצות' פשוטה, שכן יכול אדם ליתן חלקים מחלקו לעולם הבא גם למאה אנשים, ואילו ממנו ומחלקו לא יגרע על ידי זה כלום, כי כל חלק וחלק הנהו עד אין קץ ועד אין תכלית ועד אין שיעור.

והוסיף רבי ירוחם ואמר, על ענין זה של הסכם יששכר וזבולון, שאמרו חז"ל שבט זבולון יוצא לפרקמטיא ולמסחר ושבת יששכר יושבים ועוסקים בתורה, ושבת זבולון זן ומפרנס את שבת יששכר ונטל חלק עמו בתורה. ולכאורה, מה השתכר בזה יששכר, והלא בזבו בכך חמשים אחוזים מחלקו מהעולם הבא שלו, וכי ותרו הוא על עולם הבא? אתמהא! אלא ודאי שעוה"ב אינו ענין של גרעון וחסרון, שכן לעולם הבא אין תכלית וגבול ויכולים ליתן מהם מתנות באדם באין שיעור.

וענין זה מפורש בדברי רבינו **'האור החיים הקדוש זיע"א'** בפרשתנו (שמות ל יג): לומר תיקון למי שאינו בן תורה, במה יתן כופר נפשו, כי הוא בור ריק אין בו מים, לזה אמר 'כל העובר וגו' יתן מחצית השקל' כיששכר וזבולון, ושמעון אחי עזריה (סוטה כא), ורבים כהם אשר יחצון כספם לעמלי תורה. ואמרו 'בשקל הקודש' פירוש בעד שקל הקודש שהוא התורה, או ירצה שבוה ישוה הוא לנותן אמרי ספר כאמרו (קהלת ז יב) 'בצל החכמה בצל הכסף'. עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל 'שקל הקודש כפול היה', ובא להודיע כי מה שיטול מהקודש בעד מחצית כספו, לא שיתנכה מחלק הולמד ונמצא כל אחד אין בידו אלא מחצית שכו, לא כן הוא, כי שקל הקודש כפול היה, ונמצא כל אחד בידו שקל שלם, והבן.

גם בספר 'מדרש פנחס' הביא: 'הנה שמעתי אמורים בשם הגאון הגדול החסיד המפורסם אב"ד דק"ק אפסא נ"י, וכפי הנראה הכוונה היא להרה"ק **האוהב ישראל זיע"א**, ולאחר שהוא פותח בשאלה כיצד יתכן שיששכר יסיכים לתת חלק משכרו אשר מוזמן לפניו לעולם הבא בעד ממון בעולם הזה, הוא קובע: 'דבוודאי לא

פניני אור החיים

המשך מעמוד א'

מה שאומר הנביא ירמיהו 'תִּסְרַךְ רֵעֶתְךָ'. הרמו זהו, עשוי להיות תמורה אזהרה לבן דעת לפקוח עינים עוורות, לשנא את בחינת הרע, ולאהוב מדרגות הקדושה. לאהוב את הטוב כי הוא טוב.

כמים הפנים לפנים

וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה פִּנְיָם אֶל פְּנִים כְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל הַמַּחְתָּה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון נֹעַר לֹא יִמְיֵשׂ מִתּוֹךְ הָאֲהָלָה: (לג יא)

על משה רבינו עליו השלום, אדון כל הנביאים, אומר התורה 'ודבר ה' עם משה פנים אל פנים'.

רמז נאה אומר האור החיים הקדוש. ידוע כי כמים הפנים - לפנים, ונפש - מרגישה נפש. בפנימיות הנפש מרגיש האדם על זולתו אם הוא אוהב או שנא אותו. כפי שתאהב את חברך כך הוא יאהב אותך.

על פי זה אומר האור החיים הקדוש: יש כאן מבדק אמיתי לאדם להבחין אך הוא בעיניינים של בין אדם למקום.

אם לבו מתאוה וחושק בה' ובעבודתו, זה הסימן כי ה' אוהב אותו.

ארהבה רבה אהבתו ה' אלוקינו! (ובמאמר מוסגר: מספרים על רבי משה לייב מסאסוב, שבאו עליו שוודים, ועל ידי שפעל בעצמו ללמד עליהם זכות בלבו שלא הייתה להם ברירה וכו', וממש פעל בעצמו לאהוב אותם, נהפך לבם לאהוב אותו, ובמקום לשדוד אותו נפלו לרגליו בהערצה גדולה).

עד הבוקר, לפי שהיה מנהגו תמיד שלא לבש כתונת לבן לכבוד שבת עד הבוקר (רחמי האב: יום כג).

על הפסוק (שמות לא טז): **וְשִׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁבְתָּה לַעֲשׂוֹת אֶת הַשִּׁבְתָּה לְדֹרֹתָם בְּרִית עֹלָם,** פירש רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א, ששמירה הוא מלשון המתנה וציפייה לגדול השמחה על בואה, וכך כתב: על דרך אומרו (בראשית לו יא) 'ואבי שמר את הדבר', פירוש, ממתין ומצפה מתי יבוא, והכונה בזה לצוות שלא יהיה השבת כדבר טורח לצד מניעת מלאכת הרצון ומצוא החפץ, אלא צריכין לשמוח בו בשלימות הרצון וחפץ בדבר, ותמיד יהיה ממתין ומצפה מתי יבוא. ועוד כתב, שיש על האדם להכין עצמו לקראת שבת ולהוסיף מחול על הקודש: על דרך אומרם ז"ל (יומא פא): שצריך להוסיף מחול על הקודש ולא לימנע ממלאכה אחר שיגיע ויתנוצץ יום השבת, אלא צריך להכין עצמו בקדושת שבת וישא כחתן לקראת כל ה' ויהיה יושב ומשמר עד שיגיע השבת לעשותו, פירוש, לקיים מעשים הצריכין בו.

(מאצורתיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

והלה נפל ומת בפתע פתאום רח"ל, ומאז כשהיו בעלי החנויות רואים אותו צועד ברחוב העיר, היו מיד סוגרים חנויותיהם מרוב פחדם מהוד קדושתו. בעיתוני התקופה התפרסם, כי מיד כאשר הגיע להתגורר בעיר נאשעלסק וקיבל על עצמו את עול הרבנות, דאג ראשית לשמירת השבת. בדיווח ראשוני מפעילותו, מסופר שאסר להכנס לבית הכנסת שלו לכל מי שמסתפר במספרות של יהודים המחללים שבת בפרהסיא, וכי מיד עם הישמע איסור זה, קיבלו על עצמם חלק מבעלי המספרות לשמור על קדושת יום השבת. בידיעה נוספת, שהתפרסמה לאחר כשבוע ימים, רואים אנו שחפץ ה' בידו הצליח וכל בעלי המספרות ברחבי העיר נאשעלסק קיבלו על עצמם לסגור את חנויותיהם ביום שבת קדשנו. כמו כן היה מזוז את הרבים להזהר מאד מחילול שבת וגודל החטא בזה, ואף תבע מבני החזק לחזק ידי שומרי שבת ולהשתדל לקנות דווקא מהם, ולא ממחללי שבת ח"ו, שבוה מחזקים ידי עוברי עברה (ליקוטי ר"א"ם' קורות חיים עמוד צו).

על מעשה המקושש בפרשת שלח (במדבר טו לב- לג) אמרו חז"ל בספרי (ק"ג): מגיד שמינה משה שומרים ומצאו מקושש, והביא על כך בספר 'אמרי שמאי' בשם הרה"ק ה'אמרי אמרי מגור זיע"א: "מכאן ראינו שחברת שומרי שבת נהוגה מימות משה רבינו". והוסיף: אולי אפשר לפרש כך 'זכור ושמו', לקיים חברת שומרי שבת.

ויש להסמך לזה את דברי רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א בפרשתנו (שמות לא טז) על הפסוק: **וְשִׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁבְתָּה,** שכתב: עוד ירצה שצריך לשמור את השבת לבל יהיה בו דבר חול בין ממנו בין מהזולת, ולא יאמר אדם די לי במה שנשמור עצמו מחללו ואם יתחלל מהזולת מה בכך, אלא צריך שיהיה שומר אותו לבל יתחלל כמו ששומר גנו ופרדסו.

הכנה לקראת שבת

כתב הרה"ק רבי יעקב קטינא זצ"ל, בעל 'קרנן העני': וצריך ליהזר מאוד להיות משומרי שבת, פירוש, שצריך להמתין על השבת, לא שיהא השבת ממתין עליו. וזריזין מקדימין, וביורת צריך לזרוז בעלי החנויות לסגור החנות מבעוד יום, כי סמוך לשבת הבעל דבר מתגבר ומביא להם קונים, והרבה באים לקנות צרכי מצוה, נרות לכבוד שבת, אל תאבו ולא תשמעו להם כי הם שלוחי הבעל דבר. ושמעתי מעשה נפלא מהגביר ר' איסרל, שהיה לו חנות גדולה ויקרה בכל מיני משי, והיה מנהגו כאשר הגיע חצי היום בערב שבת מיד סגר החנות. פעם אחת נתקנא בו הס"מ ובא לנסותו, והתלבש בדמות שר גדול, ולקח הרבה סחורות יקרים, ועשה השוואה על כל אחד, ועדיין לא מדד כמה אמות יש בכל אחד, ובתוך כך הגיע חצי היום, והלך הגביר לסגור החנות כמנהגו, והשר התחנן לו שיתן לו הסחורה ולא רצה, והפסיד מעות הרבה. וכבודו מן השמים עבור זה בבוז קדוש: **רבינו הרמ"א זצ"ל**, מאורן של ישראל.

עוד שמעתי שסיפר הרה"ק רבי בערצי מנאדבורנא זיע"א, איך שהגאון הקדוש ר' שבת מראשקוב זצ"ל נסתלק בערב שבת, ולעת ערב בא אליו שליח דרחמנא שיבוא להיכל שמקבלין בו שבת בעולם העליון, והלך אחר השליח, וכאשר הגיע לפתח ההיכל ראה שם זקן נכבד עומד ושאל אותו: למה אינו הולך לפנים, והשיב, שאין מניחין אותו

חסר את יששכר משכרו כלום, רק לא היה אלא כמדליק מנר לנר, דאין אור נחסר מהנר השני שאנו מדליקים ממנו, כן משכרו לא יקופח אף אפס מעט, רק מחמת התחברות יהיה גם לשני שכר'.

ומתוך כך הוא מפרש את הפסוק (במדבר ה י'): 'ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה', שיש כאן הבטחה לכל אלו שעושים כמעשי יששכר וזבולון ותומכים בממונם בתלמיד חכם העוסק בתורה, שאין אחד מהם מפסיד כלום מחלקו, שהתלמיד חכם 'איש את קדשיו לו יהיו', שחלקו המקודש בעולם הבא ישאר לו בשלימות, ואף המסייע בממונו ונותן לכהן, הוא התלמיד חכם, לו יהיה כל צרכו, כי אין אדם מעני מן הצדקה ואין כל הפסד בא ממנה.

חברת שומרי שבת

כתב מרן בעל ה'חפץ חיים' זיע"א בספרו 'שם עולם' (ח"א פרק ו): נכון לכל ירא וחרד לדבר ה' לפקח תמיד על גודל הענין הזה להזהיר לרבים על כל עניני שבת שלא ישלכו בס... וראיתי באיזה קהילות קדושות, שנתייסדו אצלם חבורות הנקראות בשם מזהירי שבת, והם מסבבין ברחובות ובשווקים על דבר סגירת החנויות ועל הדלקת הנרות שיהיה בזמנם, וכן על דבר הטמנת התבשילים על מחרת ישיגחו שלא יתאחרו בזה, וכן יסבבו בבתי מרחצאות לזרום שיצאו מבעוד יום וכיוצא בזה. וכמה גדולה זכות האנשים האלו, כי הם מזכים רבים במצוה קדושה כזו, ועליהם אמר הכתוב (דניאל יב ג) 'ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד', ובודאי זכות שבת תעמוד לימינם לעתיד לבא להגן עליהם מכל רע ולזכות לחיות בנועם ה'. וכמה צריכים לשמוח אותם האנשים שזוכים לעסוק בענין קדוש כזה, ומה נכון הוא שיתקבצו תמיד לטכס עצה איך להתנהג שלא ירפו ידיהם מזה, כי בעוונותינו הרבים גדול כח היצר בזה, וטוב שיעשו חיזוק למצוה זו.

ואכן החפץ חיים עצמו יסד 'חברת שומרי שבת', בו בערב שבת לפנות ערב היו הולכים שנים שנים מן החברים אל החנויות לזרום לסגור את החנויות לפני שבת. גם הרב שניאור זלמן זליגון ז"ל השתתף במצוה זו, פעם התאונן לפני החפץ חיים כי אין לו חבר שילך אתו ויצטרך ללכת יחידי. ענה לו החפץ חיים: שבת נקראת מתנה, כמו שאמרו (שבת י'): 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה'. מי שמקבל מתנה או מי שיש לו מסחר יודע שכל שמספר השותפים מצומצם זה יותר טוב (רא"א הרופא' עמוד 2).

גם על הרה"ק רבי אהרן מנחם מנדל מראדזימין זיע"א מסופר, שייסד בפולין את 'חברת שומרי שבת והדת', שמתפקידה היה לעבור בכל ערב שבת ולזרוז את בעלי החנויות לסגור את עסקיהם לפני זמן הדלקת הנרות. הרה"ק שראה במחאה זו חיוב גמור, היה בעצמו מכתת רגליו בכל ערב שבת, כאחד מבני החבורה, ומזוז את הרבים על שמירה השבת שבזכותה עתידין ישראל להגאל. באותם ימים, אחרי מלחמת העולם הראשונה, שהתרכו פורצי גדר ומחללי הדת, היה עומד בכל עוז ותעצומות נגדם, ולפעמים אף הראה ברבים את גודל הקפדתו בנושא זה.

בספר 'שיח זקנים' מסופר, שפעם אחת כשהלך בווארשא ברחוב העיר וראה כמה מן החנויות פתוחות בערב יום השבת, ביקש מהם לסגור מיד, ואכן כולם סגרו את החנויות חוץ מאחד שהתעקש להשאיר פתוחה. הרבי הקפיד עליו

מתיבתא אור החיים

בשכרו משלם. וכ"כ בספרו מדברי קדמות (מער"מ אות לו) וז"ל: ואף על גב דאמרו רז"ל דנשי הת"ח פלגי בהדייהו וא"כ השתא יהי' הלב מהסס כיצד יהיה דין הת"ח, החצי לאשתו והחצי למחזיק והוא ישרא נקי, וכבר ראיתי בספר דרשות לרש"י בהקדמת המביא הספר לרפוס ששמע מהרב הגדול המג"ן שהי' מצטער ע"ז, אמנם אני בעניי מצאתי במפרשים שהקב"ה נותן מתנת חנם לאשת ת"ח שכר שיעור החצי מתורת הת"ח ולא ינוכה מהת"ח מאומה עכ"ל.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ק) ציין כי בפרשת קדושים נטה החיד"א קצת מזה והלך בדרך אחרת, בחקרו שם וז"ל: הנה מקום לחקור גבר חכם דלא מצא לפרנס עצמו ועל כן הוצרך להשתתף בפריטי העשיר כיששכר וזבולון ונמצא כי אין לו במה שלומד כי אם החצי והחצי לנדיב המחזיק בידו והחכם הנה אשה לקראתו באשתו אמרו דפלגא בהדיה היכי לדיינו להאי דינא, אי האשה לוקחת החצי והעשיר החצי והוא נשאר ריקם, ואם תמצא לומר לא מן השם הוא זה דעיקר תורה זו החכם בחכמתו יום ולילה וטרח ועסק בה, ואיך יתכן דבעל תורה מבחוץ והעשיר ואשתו יציגו אותו כלי ריק וכו', אבל ראיתי להרב מהר"ש פרימו ז"ל שם דבתוך דבריו לדרכו היה מהלך וכתב מסברתו דהחצי שנוטלת אשת חבר אינו נגרע מחלקו כי הוא אדעתיה ידידה עביד ולא התנו על כך רק שהקב"ה בחסדו הוא נותן לה החצי מבעלה מאתו יתברך, משא"כ העשיר שהתנו על כך. אלו דבריו ז"ל וכו' עכ"ל. הרי שכאן החליט דחלק הנדיב נגרע מהת"ח ורק חלק אשתו לא נגרע עיין שם. ועוד יש להאריך בזה.

מחלק המגיע לו בעולם הבא על דרך 'בצל החכמה בצל הכסף' (קהלת ז' יב), מה שאין כן הנהגה מיגיעו, כל הטוב של עולם הבא הגנוז, לו לבדו. ע"כ. והוא סותר לכאורה למה שכתב כאן שאין מתנכה כלל משכרו של הלומד.

ויתכן כי דברי רבינו כאן אמורים במחזיק תלמיד חכם ולא התנה עמו כל תנאי על כך, ובזה לא מתנכה מאומה מחלקו, אבל מה שכתב בראשון לציון הוא באופן שהתנו על כך ובזה כל אחד חולק עם חבירו, וראה עוד בחת"ס (ליקוטים פ"י ראה) ובדברי מהר"י למהר"י אסאד (פרשת ויחי) ובשו"ת משיב דבר להנצי"ב (ה"ג סי' יד) מה שכתבו בענין זה. והחיד"א בראש דוד פר' משפטים כתב לפרש הפסוק 'אם שכיר הוא בא בשכרו', רומז לחכם שנשכר מן עשיר אחד שעשו שותפות על דרך יששכר וזבולון, לא תימא שחצי שכרו שלוקח העשיר נגרע מן החכם, לא כן כי אוצר ה' מלא כל טוב לתת לאיש העשיר כדרכו חצי שכר הלימוד ולחכם כפרי מעליו ישיב לו בשלימות וזהו בא

כתב רבינו (שמות ל' יג): עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (בכורות ה.) שקל הקודש כפול היה, ובא להודיע כי מה שיטול מהקודש בעד מחצית כספו, לא שיתנכה מחלק הלומד, ונמצא כל אחד אין בידו אלא מחצית שכר, לא כן, הוא כי שקל הקודש כפול היה, ונמצא כל אחד בידו שקל שלם והבן.

והנה מדברי רבינו כאן נראה שהלומד אינו חולק את שכרו לעוה"ב עם מי שמפרנסו, אלא שניהם זוכים לשכר עוה"ב שלם. אמנם בספר ראשון לציון (י"ד סי' רמו סכ"א) כתב רבינו: כהא דמשתתפין שנים, אחד יוצא להכין טרף ואחד לומד, ומשתתפין, כל אחד חולק עם חבירו כל ריוח שיהיה לו, וזה כשמעון ועזריה. עכ"ל. ומוכח מדבריו שגם שכרו של הלומד מתחלק לחצאין בינו לבין מי שהחזיקו בממון. וכן משמע מדברי רבינו בספרו חפץ ה' (ברכות ח.) שהלומד חולק את שכרו בעוה"ב עם המפרנסו, שכתב לבאר את מאמר הגמרא 'גדול הנהגה מיגיע כפו יותר מירא שמים', וזה לשונו: הנראה לפרש הוא, דהנה תמצא שני דעות בבני אדם, יש סוג אחד שרוצים ללמוד כל היום בתורה ולא יבטלו מצד הפרנסה, כי ירא הוא ליבטל אפילו שעה אחת בצרכי פרנסתו, וכפי זה יצטרך לזולת לפרנסו לתת לו די מחסורו. ויש סוג אחר כי עושים תורתם קבע ומלאכתם עראי ועוסקים במלאכתם די סיפוק צרכם ואינם מתפרנסים מהזולת. וכאשר יסתפק האדם לידע מה היא הסברא הנכונה מהשני סברות הנזכרות, לזה בא ואמר גדול זה מזה, דהיינו הנהגה מיגיעו גדול מהירא שמים שירא על איבוד הזמן ההוא בענייני העולם וכו', והטעם דהנהגה גדול מצד כי הירא שמים הוא צריך לתת להזולת המפרנסו

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

כוחה של תפילה מעומק הלב

הסיפור התרחש בחודש אדר א' תשע"ט. אחד מבני משפחתנו, אדם יקר ואהוב, סבל במשך תקופה ארוכה מכאבים עזים בחזה שהלכו והחמירו. מצבו הפיזי השפיע על יכולתו לתפקד ביומיום, עד שבקושי הצליח לצאת מהבית.

לאחר בדיקות מקיפות, הודיעו לו הרופאים כי שלושה מעורקי הלב שלו סתומים בצורה חמורה, וכי עליו לעבור ניתוח מעקפים דחוף. הרופאים הבהירו שאין חלופה לניתוח, אך הזהירו כי מדובר בהליך מסובך הכולל הרדמה כללית ושיקום ארוך ומורכב.

המחשבה על הניתוח הלחיצה אותו מאוד, והוא התלבט וחשש לחתום על אישור לכיצוע ההליך. בינתיים נשאר מאושפז בבית החולים, ואנו, בני משפחתו, חשנו חוסר אונים בתקופה מאתגרת זו.

בהחלטה של רגע קמתי ונסעתי להר הזיתים לציונו של האור החיים הקדוש זיע"א, והתפללתי שם מעומק הלב. ביקשתי שהצדיק יפעל אצל ה' יתברך רפואה שלמה לבן משפחתנו, והבטחתי כי אם נתבשר בבשורות טובות והמצב יסתדר, אקבל על עצמי ללמוד מדי יום בספר הקדוש של האור החיים ולפרסם את גדולתו ומעלת ספריו.

ימים ספורים לאחר מכן כשבן משפחתי שוהה בבית החולים, פרופסור בכיר במחלקה עבר על תוצאות הבדיקות שוב, והגיע למסקנה שאין צורך בניתוח מעקפים. תחת זאת, ניתן לטפל בבעיה באמצעות צנתור פשוט, ללא הרדמה וללא שיקום ממושך. הצנתור בוצע בהצלחה, ובן משפחתי שוחרר מבית החולים בריא ובמצב מעולה.

אני מודה לה' על החסד הגדול והישועה שהגיעה בזכות האור החיים הקדוש זיע"א. הסיפור הזה מחזק ומעורר את האמונה בכוח התפילה ובזכות הצדיקים, שמסייעת להוריד רחמים.

מתחברים לחיים

לשמיעת שיעורים ודרשות

חייגו: 03-617-1077

